

بررسی عوامل تاثیرگذار بر ارتقای ماهیت شهری بر مبنای فضاهای معماری سنتی در محیط‌های مسکونی در شهر زاهدان

معصومه حافظ رضازاده^{۱*}، مریم کریمیان بستانی^۲، عبدالمجید میهن خواه^۳

۱- استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زاهدان، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، زاهدان، ایران
Email: m_hafezrezazadeh2014@yahoo.com

۲- استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زاهدان، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، زاهدان، ایران
Email: Maryam_karimian55@yahoo.com

۳- دانشجوی دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین الملل چابهار، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، چابهار، ایران
Email: ammkh58@gmail.com

⋮

چکیده

شهر زاهدان با توجه به وجود آثار تاریخی و سنتی متعدد در گوشه و کنار آن، نیازمند شناخت عناصر اصلی هویت شهری می‌باشد تا بر مبنای آن به برنامه‌ریزی جامع و متناسب برای ارتقای هویت شهری ابتدا در فضاهای معماری سنتی و سپس ترویج آن در سایر مناطق شهری بر مبنای پیشینه ارزشمند آنها می‌باشد. بر این اساس پژوهش حاضر به دنبال شناخت عناصر اصلی هویت شهری و میزان تاثیر آن بر ارتقای هویت در فضاهای معماری سنتی می‌باشد. پژوهش حاضر از نوع کاربردی است. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری مورد پژوهش شامل متخصصین و مسئولین شهری شهر زاهدان در سال ۱۳۹۷ می‌باشد. تعداد جامعه آماری برابر با ۱۵۰۰ نفر در نظر گرفته شده اند. تعداد نمونه برابر ۳۰۵ نفر بر اساس فرمول کوکران تعیین شدند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات آماری و برای تشریح نتایج پرسش‌نامه، از نرم افزار SPSS و آزمون کولموگروف - اسمیرنوف و تی تک نمونه ای و Smart PLS و تحلیل معادلات ساختاری استفاده شده است. نتایج بیانگر آن است که سه عامل محیطی، اقتصادی و مدیریتی در ارتقای ماهیت شهری در فضاهای معماری سنتی در وضعیت مطلوبی قرار داشته و این سه شاخص بر ماهیت شهری تاثیر داشته‌اند که بر اساس تحلیل مسیر شاخص محیط بر ارتقای ماهیت شهری با ضریب مسیر ۰,۶۰ و مقدار T 12.89، اقتصاد بر ارتقای ماهیت شهری با ضریب مسیر ۰,۲۰ و مقدار T 2.49، مدیریت بر ارتقای ماهیت شهری با ضریب مسیر ۰,۲۵ و مقدار T 5.27 تاثیر دارد.

واژه‌های کلیدی: ماهیت شهری، معماری سنتی، محیط مسکونی، شهر زاهدان.

۱- مقدمه

سرزمین‌های شهر محور، برآیندی از روابط عملکردی و کالبدی است. گسترش روز افزون این روابط منجر به پیچیده شدن ادراک هر یک از پدیده‌های فضایی و برنامه ریزی منطقه‌ای می‌گردد [۱]. شهر بزرگترین نماد تمدن بشریت است که بشر آن را برای امنیت و آسایش خود بنا نموده است [۲]. به نظر می‌آید شهر امروز ایران در وضعیتی اسفانگیز به فضایی برای تکاپوی دسته جمعی شهروندان با هدف در فضای شهر نبودن تبدیل شده است. به بیان روشن‌تر شاید بتوان عنوان نمود که رابطه‌ی شهروند با فضای شهری جز در مسیر خطی از مبدا تا مقصد منقطع گردیده، زمان‌هایی که به ناگزیر در فضاهای شهری سپری می‌شود، همراه با تحمل دشواری‌های فراوان، بیش تر صرف آمد و شد می‌گردد و هدف نهایی انسان در چنین مکانی دانسته و نادانسته جز پناه گرفتن سر خویش نیست و بی‌تردید همین دل‌بستگی به احساس امنیت در فضاهای بسته، به معنای قهر شهروند با فضای شهری است که از نخستین ویژگی‌هایش باز بودن است. ناگفته پیداست در چنین وضعیتی هر تلاش برای